

11. Маланюк Є. Повернення: Поезії. Літературознавство. Публіцистика. Щоденники. Листи / Євген Маланюк, упоряд., передм. Салига Т. С. – Львів : Світ, 2005. – 496 с.
12. Поліщук В. Вибране / В. Поліщук, упоряд., передм. З. П. Суходуба. – К : Дніпро, 1987. – 317 с.
13. Поспелов Г. Лирика / Г. Н. Поспелов. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1976. – 208 с.
14. Сосюра В. Вибрані твори: в 2 т. – Т. 1: Поетичні твори / Володимир Сосюра, наук. ред. В. Г. Дончик. – К. : Наукова думка, 2000.. – 648 с.
15. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) : підруч. для гуманітаріїв / Анатолій Ткаченко. – К. : Правда Ярославичів, 1997. – 448 с.

УДК 821.161.2. 09

ТЕМА СЕЛА ЯК СТИЛЬОВА КОНСТАНТА ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ К. ГОРДІЕНКА

Шарова Т. М., к. фіол. н., доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Стаття присвячена дослідженняю теми села як стильової особливості усієї художньої прози К. Гордієнка. У науковому дослідженні акцентується увага на значенні сільської теми письменника для розвитку української літератури ХХ ст.

Ключові слова: стиль, константа, художня проза, село.

Шарова Т.М. ТЕМА СЕЛА КАК СТИЛЕВАЯ КОНСТАНТА ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПРОЗЫ К. ГОРДИЕНКО / Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого, Украина.

Статья посвящена исследованию темы села как стилевой особенности всей художественной прозы К. Гордиенко. В научном исследовании акцентируется внимание на значении сельской темы писателя для развития украинской литературы XX века.

Ключевые слова: стиль, константа, художественная проза, село.

Sharova T. M. TOPIC OF THE VILLAGE AS A CONSTANT STYLISTIC PROSE FICTION K. GORDIENKO / Melitopol State Pedagogical University named Bogdan Khmelnitsky, Ukraine.

The article investigates the themes of the village as a whole stylistic features of fiction K. Gordienka. In the research study focuses on the importance of subject the village matter writer for the development of Ukrainian literature of the twentieth century.

Key words: style, constant, rhythmic prose, the village.

На початку ХХ століття село завжди перебувало в центрі уваги більшості українських письменників. Тема села була близькою майже для всіх письменників української літератури ХХ ст. Вона червоную стрічкою пролягла у творчості великого українського поета та художника Тараса Григоровича Шевченка. Земля стала мрією літературних героїв Панаса Мирного, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника, Михайла Коцюбинського, Михайла Стельмаха. Любов до землі лежить в основі більшості творів Олександра Довженка. Селяни в багатьох українських письменників виступають охоронцями традицій народу, бережуть народні звичаї та обряди; на селі довгий час зберігалися елементи народного одягу, предмети побуту, облаштування оселі (меблі, візерунки на стінах і печі, рушники, вишиті обов'язково господинею) тощо. Село широко відображене в художній літературі. У нарисах та коротких оповіданнях воно завжди займало центральне місце. Відомі радянські письменники намагалися створювати яскраві художні полотна про нове село початку ХХ століття. Особливе місце з цього погляду займає творчість К. Гордієнка, який присвятив значну частину своїх творів темі села.

Художня проза К. Гордієнка ще не була предметом системних досліджень в українському літературознавстві, а серед невеликої кількості розвідок учених, які зверталися до вивчення художньої організації його творів, слід назвати праці О. Зінченко, В. Романовського, В. П'янкова, О. Ющенко та ін. Життєпис та загальна творчість письменника досліджувалися критиками переважно побічно. Максимальна увага дослідників зосереджувалася навколо незначних життєвих проблем К. Гордієнка та його родини (Л. Жикол, Ф. Кириченко, А. Ковтуненко, Я. Кривко, І. Маслов, В. П'янков, В. Панченко, В. Романенко, В. Романовський, Л. Смілянський, В. Стецюра, Г. Стукалова, Л. Тома, В. Фургайлло, М. Шаповал, М. Шумило, О. Ющенко). Аналіз творчості К. Гордієнка подавався такими критиками: В. Брюховецьким, Г. Гельфандбейном, Ю. Герасименком, І. Голубничим, О. Зінченком, Л. Ладановим, К. Козубом, І. Масловим, Л. Новицьким.

К. Гордієнко єдиний з українських прозаїків, хто в художніх образах відтворив село старе і пожовтневе, село перших п'ятирічок не тільки в окремих частинах своїх полотен, але і в цілих повістях, таких як “Атака”, “Повість про комуну”, “Зерна”, “Сквар і син”, а також і в пізніших творах: “Діти землі”, “Чужу ниву жала”. Щоправда, деякі з них широкої популярності серед читача не набули і належать до каталога уже “відчитаних” книг, але все ж вони залишаються культурним документом епохи і в процесі розвитку літератури відіграли певну позитивну роль.

Заслугу К. Гордієнка слід вбачати в тому, що він створив перші в українській літературі широкі полотна на тему українського села. У прозових творах письменника українське село вважається головною темою. Письменник хотів розширити хронологічні межі своїх творів, показати село на тлі декількох десятків років його історії, а також прагнув дати образне зіставлення дожовтневого і радянського села. Л. Смілянський назначає, що: “Один з популярних радянських прозаїків – Кость Гордієнко – з самого початку свого творчого шляху визначився як письменник сільської тематики. Українське село – радянське і дожовтнєве – це генеральна тема письменника, який віддано понад п'ятнадцять років інтенсивної творчої роботи і який присвячено ряд повістей, романів, оповідань. Лише кілька невеликих творів у перші роки своєї літературної молодості К. Гордієнко присвятив місту, а згодом узявся за сільську тематику і став справжнім літописцем рідного українського села, де він народився, виховався і змалку пройшов сувору науку життя” [8, с. 393]. Твори Костя Гордієнка належать до того напряму нашої прози, який представляють А. Головко, М. Стельмах, споріднені з пафосом романів М. Шолохова, А. Упіта, Ф. Панфьорова, що на матеріалі докорінних змін у житті селянства розкрили процес народження і утвердження соціалістичного суспільства [7].

Творчість письменника – одного з творців радянської літератури – не була предметом окресленого дослідження, хоча як художня система його творчість цікава в плані духовно-соціального стильового пошуку і відкриття, що несе в собі неповторний заряд духовного, інтелектуального й емоційного впливу. Тема села в художній творчості К. Гордієнка посідає чільне місце, впливає на загальну організацію тексту та стає стильовою константою доробку митця. Логіка творчого становлення закономірно приводить К. Гордієнка до зображення села в його тривалому історичному розвитку, в глибоких соціальних перетвореннях, що почалися ще спочатку ХХ ст. і завершилися в 30-х рр. ХХ ст. будівництвом колгоспного та соціалістичного села. Письменник по-своєму готувався до здійснення цього великого задуму і в процесі створення нарисових повістей і, особливо, повісті “Сквар і син”, де затверджувалася і нова концепція людини, сім'ї, колективу, і нові принципи їх художнього зображення, дослідження характеру, сюжетної побудови творів. У повісті “Діти землі” (1937 р.) виразно намітилися певні зміни в творчості прозаїка. Згодом, вони знайшли успішне втілення в романі “Чужу ниву жала” (1940 р.).

У розробці теми села К. Гордієнко пройшов певну еволюцію, розпочавши художню творчість з гумористично-сатиричного зображення негативних рис сільського та дрібномістечкового побуту і моралі, пристосовництва і значного бюрократизму (“Червоні роси” – 1926 р., “Автомат” – 1928 р., “Славгород” – 1929 р.). Подальша творчість письменника переходить до утворення позитивних рис радянської дійсності, а також до показу образів селян-незаможників, які постійно ставали на шлях колективізації (“Повість про комуну” – 1930 р., “Атака” – 1931 р., “Зерна” – 1932-1935 рр.).

Через долю знедолених представників селянства автор зображував наймитів і бідняків, які після революції прагнули звільнитися від куркульської залежності. Вони, як правило, стають на шлях нового життя, згуртовуючись в різноманітні колективи і комуни. Найпоказовішими в цьому плані є образи простих комунарів – Ладьки, Антоніни, Атаськи, Павла, Нечипора (“Повість про комуну”), Бурмака, Славка, Марти (“Артіль”) та ін. “Письменника цікавить побут, звичаї, родинне життя селянства. Та визначальним у його творчості є дослідження складного процесу перебудови людини, формування характеру будівника соціалізму. Він уміє через звичайне, буденне показати геройче в людині, та її духовне пробудження” [6, с. 299].

Важливо підкреслити і те, що, розвиваючись за законами, чітко сформульованим письменником досить рано, поступово цих законів дотримуючись, проза Гордієнка типологічно виражася чи не всі найхарактерніші риси дозрівання української прози про село і 30-х рр. ХХ ст., і періоду воєнного лихоліття, і післявоєнного періоду з його складними суспільними процесами. У цьому відношенні творчість К. Гордієнка є благодатним об'єктом для детального дослідження та порівняння позитивних і окремих негативних особливостей з тими, що властиві літературному процесу 30-х рр. ХХ ст., і післявоєнного часу.

Масштабність описуваних подій, монументальність характерів, розгорнуті мальовничі картини, філософські роздуми, барвиста мова – усе це визначає мистецьку палітру письменника. Варто відзначити той факт, що К. Гордієнко створив нові образи селян, які були позитивними образами нового радянського села (наприклад повість “Заробітчани” – Оверко й Оленка). “Письменник створив їх живими образами з їх особистими і позитивними якостями і деякими рештами від пережитого, старого в їх характерах, але це яскраві образи нових людей, що живлять і очолюють стаханівський рух на селі, це передові люди

соціалістичного села” [8, с. 412].

Сільське життя в К. Гордієнка не позбавлене іdealізації, оскільки вона є джерелом вічних цінностей: материнської любові, батьківського дому, зцілюючої природи, хліба та привітного ставлення до людей. Письменник дивився прямо й чесно на реальне життя простих людей, некон'юктурно оцінював його перспективи.

Картини життя селян після встановлення радянської влади вражают злиденностю, приреченістю, спустошеністю. Твори письменника пронизують трагічне світобачення і світосприймання. Кость Гордієнко відтворює боротьбу частини селянства за нове життя. У романі “Чужу ниву жала” усвідомлюються цінності людської особистості і драматизм боротьби за соціальне визволення. У центрі кожного роману письменника – внутрішня драма людини, кинутої у вир випробувань. Село у письменника постає без прикрас, без спрошення, у складній ситуації тогодчасної дійсності.

Повісті К. Гордієнка 30 - х рр. ХХ ст., підсумовані в їх майже “повних зборах”, названих “Зернами”, були значним, помітним кроком в творчому мужніні літописця українського села. По-перше, вони в своїй сукупності склали правдиву і достатньо масштабну мозаїку селянських долі, характерів і соціальних типів, різко розділених на повергених, проте до кінця не знищених вчораших “господарів” життя, тобто сільських експлуататорів, і тих, “хто був ніким”, хто споконвіку працював на чужій землі, в найматах, тепер же завоював волю, свободу творити нове суспільство і нове життя. Портретні риси представників протилежних класових таборів виразно явили читачу реальність української сільської дійсності, яка характеризувалася бурхливими процесами переорієнтації буквально у всьому: у матеріальних цінностях – перш за все земля стала належати дійсним трудівникам, в морально-етичних поняттях – поза мораллю, поза законом опинилася експлуатація людини людиною, у відносинах між людьми, в оцінці праці, нарешті, в самому погляді на людину як господаря своєї долі, як колективіста-колгоспника.

У подальших творах К. Гордієнко відтворює настрої села на початку дев'ятирічних років, показує соціальну деференціацію і боротьбу. Зображене поневолення і грабунок незаможного селянства кулькульською верхівкою села і поміщиками, а також подас революційний рух 1905 року і народження нової революційної свідомості в селянських масах. У романах і повістях К. Гордієнко простежує долю своїх улюблених герой, людей трудового села, показує зростання невичерпної творчої енергії мас. У народі він вбачає вирішальну силу історичного прогресу. Його творам притаманний пафос утвердження могутності народу. В романі “Чужу ниву жала”, в основу сюжету якого покладено події революції 1905 року, читаємо: “Народ пробудився, народ повстав” [5, с. 212]. Коваль Кузьма, як і мільйони йому подібних пролетарів, які готовали і здійснювали Жовтневу революцію, міркує так: “Про яку правду народ mrіє... Взяти в свої руки землю і заводи! Ось про що насправді народ mrіє” [1, с. 657].

Л. Смілянський зазначає, що Кость Гордієнко слугувався добрим знанням матеріалу про українське село: “Прекрасне знання матеріалу дозволяє К. Гордієнкові малювати село та його людей крупним планом. Коли на малюнку чи портреті помітні навіть дрібні, але реалістичні, характерні деталі. Це стосується не тільки зовнішнього опису, але й внутрішнього, психологічного портрета. Тим-то внутрішній монолог, що до нього часто вдається Гордієнко, завжди супроводжується рядом конкретних деталей, головним чином з сільського вжитку й оточення” [8, с. 417].

Варто зосередити увагу на тому, що естетична та громадянська позиція письменника виявляється в правильному доборі художніх деталей, за допомогою яких створюється образ та характер: “Певною логікою, організацією фактів, речей, що їх ніяк не заперечиш..., показую, доводжу певну гостроспрямовану думку, ідею, якнайгостріше впливаю на психіку читача фактами-образами” [3, с. 4].

У романі “Чужу ниву жала” відповідно до волевиявлення маси діє один із учасників повстання ватажок Захар Скиба. Важко визначити межу, де починається Скиба як особа, а де він невіддільний від громади. Він злився, зрісся з масою. Це той випадок, коли маса не обирає собі ватажка, а він сам приходить на її поклик, виступає від її імені, стає проводиром.

Зовсім інший зміст багатолюдої картини в повісті “Сім'я Остапа Тура”. Перед нами колгоспні збори. Знімають старого бригадира, що не віправдав довір’я господарів артілі, обирають нового. Здавалося б, звичайна, буденна подія. Але тут, показуючи хід народних зборів, письменник виявляє велику громадянську пристрасть. Він не проминає жодної нагоди показати згуртованість колективу, засвідчити громадську активність хліборобів.

Твори К. Гордієнка можна розглядати як документ суспільної психології. Одразу зрозуміло, що темою творчості митця в українській літературі є тема села, що бідує, голодує, журиться, нарікає, потерпає від відчуття приреченості, відсутності соціальної перспективи. К. Гордієнко був прибічником того, що соціальна дійсність впливає на особистість, людська доля зумовлена епохою, характерними для неї політичними, соціальними та духовними процесами. У творах про колгоспне життя – “Дівчина під яблунею”, “Зимова повість” та ін. – пильна увага приділяється сучасній агротехніці й зоотехніці, оскільки

вони займають значне місце в життєвих інтересах героїв, особливо молодих передовиків сільськогосподарського виробництва. У “Зимовій повісті” вустами старанних трудівників про це мовиться майже на кожному кроці. У цьому творі підкреслюються недоліки в колгоспному виробництві, йдеться про порушення елементарних правил хліборобної науки, про бездумне виконання різних безглазих директив. Про це на початку 60-х рр. ХХ ст. багато писала преса, і Гордієнко, у відповідь на вимоги дня, прагнув наситити своє оповідання виробничими, господарськими колізіями – адже він і сам помічав їх у житті. За них він переживав у будь-якому випадку не менше, ніж його герой – Галя, Марина, Покров, агроном Степняк та інші. Правда, і тут автор деколи втрачав міру: інформація, так би мовити, “просвітницького” або обмежено ділового характеру занадто детальна: “Він і досі строчить озиму пшеници “лютесценс-266” і збирає малі врожаї, – доводить Степняк, – тоді як “веселоподолянська-449” урожайніша. – Мала на солому, – зауважив Панько Кикоть, щоб не подумали, що тільки агроном знається на пшеницях. – Врожайна на зерно і стійка проти вилягання, – прихвалиює пшеницию Марина Голубка. – І не так вражається шкідником, – додав Покров” [4, с. 21].

Соціальні відносини в селі, і дореволюційному, і радянському, представляють предмет особливого дослідницького інтересу автора. Письменник показує різні способи, за допомогою яких збагачувалася і брала у свої руки всі “позиції” заможна верхівка старого села – усілякі Хвіртки, Мамаї, Морози, Деришкури, Паськи. Наводячи все нові і нові подробиці, не боючись повторень, письменник детально розкриває механізм безжалісної експлуатації бідняцьких мас кулаками, поміщиками: тут і примушення віддавати останні латки землі за дрібні “позички”, і наймання “на рядків” в економію, де можуть у будь-який момент звільнити поганого працівника, не сплативши йому навіть заробітку, і штрафи, і система всіляких “вивертань” із заробітку, і обмани при його нарахуванні... Цілий ряд живих, часто драматичних, епізодів і сцен у романі “Чужу ниву жала” і повісті “Відлюдники” з великою переконливістю показують важке життя трудового селянства і, разом з тим, – нарости його протесту, справедливого гніву і ненависті проти тих, що пригноблюють [2, с. 81-82]. Багато епізодів і оцінок із творів К. Гордієнка могли б стати своєрідним “художньо-документальним матеріалом” для серйозних дослідницьких робіт з соціальної економіки та історії українського села, а також етнографії та фольклоризму.

Так само уважний К. Гордієнко до щоденного сільського побуту, перш за все, до його сімейної і, матеріальної сфери – до відносин у сім’ї, до домашнього господарства, до “ієпархії” старших і молодших. А ще – їжа селян, одяг, старі і нові звичаї, регулюють все це. Освітлення таких всіляких подробиць селянського буття є природними і мотивованими. У багатьох творах К. Гордієнка сільські жінки є не тільки персонажами першого плану, але часто – і розповідачками (особливо в ранніх повістях “Атака”, “Артіль”, “Зерна”).

У довоєнній критиці іноді навіть писали, що побут – це стихія К. Гордієнка-прозаїка, мало не головна сфера проявів головних геройів, звідси, і художнього розкриття їхніх характерів. Проте ця думка вимагає коректив і доповнень. Гордієнко соціальний майже у всьому, що стає об’єктом його художнього дослідження, а тому побут, який він знає досконально, цікавить його, перш за все, як той бік життя, де своєрідно, але в основі так само, як і в сферах економічної і суспільної, все пронизано суспільною психологією, і де знаходять своє “буденне” відзеркалення соціальні відносини, класові конфлікти сільської дійсності. Гострі, драматичні людські зіткнення “у вузькому крузі” для письменника в більшості випадків є проявом боротьби протилежних соціальних сил або розбіжностей між старим і новим в психіці, в свідомості людей. Так, історія заміжжя Орини Чумак (“Чужу ниву жала”), її перебування невісткою в сім’ї сільського багача Хвіртки яскраво демонструє колізію соціально нерівного шлюбу, коли жінку з бідою селянської сім’ї глитайський домострой перетворює на рабиню, ганебну і скривджену у своїх відчуттях. У повісті “Сім’я Остапа Тура” сімейні розбратори між свекrhoю і невісткою, сином і батьком мають у своїй основі зіткнення дрібновласницьких і колективістських поглядів. Подібні колізії, які вирішуються по-різному, зустрічаємо в повісті “Сквар і син”, бачимо на багатьох сторінках повісті “Зерна”.

Але, звичайно ж, не тільки соціальне “зерно” цікавить К. Гордієнка в побутових малюнках і описах. Письменник любить “рекомендувати” своїх персонажів зі всім наочним, по-своєму колоритним “дріб’язком” побутової повсякденності, який насправді має чимале значення в їхньому житті. Детально вписане побутове тло для нього – один з ключів до повної, до того ж, абсолютно реальної правди героїв, що зображуються.

Мислення широкими соціальними категоріями лежить в основі творчого методу письменника. Для нього найважливіше – прослідкувати масові процеси, показати рух селянського “натовпу”, обумовлений загальноісторичними причинами, і найчіткіше виявити в цій масі її протиборчі соціальні, класові складові частини. З одного боку, увага письменника концентрується на найбільш ґрунтовному виявленні всієї сукупності життєвих умов, що визначають устремління і бажання різних соціальних прошарків села. А з іншого боку, – на зображені тогого, як ці устремління виявляються в колективних настроях, переживаннях, діях. От чому у творах К. Гордієнка так часто зустрічаємо і просторові описи, що наче не мають прямого сюжетного значення, наприклад, опис ярмарку, вечорниць, сільських зібрань, трудових процесів. У всій

прозі письменника присутні численні масові сцени, розмови, у яких одночасно беруть участь декілька або багато людей (полілог). Часто використовується невластиво- пряма мова, витікаюча від колективного цілого – народної маси, а вірніше – її бідняцького осереддя; виразником його думок і відчуттів, перш за все, і виступає автор.

Шлях духовної зрілості, соціальної активності проходять майже всі герої К. Гордієнка. У художньому плані найбільш вдалими з них можна назвати Орину з роману “Чужу ниву жала”, Марту із “Зерен”, Оверка з “Відлюдників”, Теклю з “Дівчині під яблунею”. Звичайно, цей шлях у кожного з героїв сuto особистий, особливий. Орину духовно прославляє і приводить до активної участі в селянському русі любов до Павла і ненависть до багачів. Підліток Оверко, образ якого в письменника особливо колоритний і привабливий, одержує всі уроки “університетів” класової свідомості у вигляді відлюдницьких поневірянь, на які гостро реагує його непокірна душа.

Малюючи образи негативних героїв, К. Гордієнко іноді використовує тонкі сатиричні прийоми, що граничать з шаржем, гротеском, хоча в основі зображення – цілком достовірні факти і явища дійсності. Прикладом може бути голова колгоспу Швачка із “Зимової повісті”. Цей образ достатньо яскраво вимальовувався вже з тих фраз – афоризмів, якими він відповідає на критику з боку чесних колгоспників або дає “установки”. Коли дівчата-доярки скаржаться, що на фермах немає стільчиків, щоб дойти корів, Швачка говорить: “Краще дбайте про розвиток тваринництва..., а потім стільчики...”. Коли йому говорять, що розкрадається урожай з поля, він відповідає: “Носять мішками? Аби не возом!” [4, с. 101]. Коли йому щось радять, він сердиться: “Я десять рік головую, чи я менше за тебе тямлю?” [4, с. 104]. Це демагог, бюрократ, самозакоханий грубіян. Знання життя і незрівнянне чуття мови допомогли письменнику створити виразний образ.

Герої у творах письменника постійно емоційно самовиражуються. Автор прагне не просто показати зовнішню дію, вона слугує для того, щоб розкрити глибинні психоемоційні стимули вчинків, пояснити їх. Селяни у творах письменника діють у складних морально-психологічних ситуаціях, часто екстремальних. Інколи вони здатні приймати самостійне рішення і формувати свою життєву позицію. Герої творів митця борються за право бути собою, діяти і жити як незалежні особистості (“Заробітчани”, “Сім’я Остапа Туря”, “Буймир”, “Дівчина під яблунею”). Вони прагнуть жити так, щоб здолати дисгармонію між світом реальним і бажаним. Автор відтворює такі обставини, у яких виявляється їхня здатність відстояти своє “Я”, власні погляди на життя і світ. Для цього герої проходять через різні випробування, щоб утвердити себе як представника нації та людства.

Через систему образів К. Гордієнко обґрунтует ідею чесності з собою та нової моралі. Особливо важливим для митця є осмислення рівноправності чоловіка і жінки у родині та суспільстві, виправдання вчинків метою. Авторську позицію усіх творів увиразнюює використаний письменником прийом контрасту в групуванні персонажів повістей та романів, які згруповані за соціальною ознакою: багаті-бідні, ситі-голодні.

Л. Смілянський акцентує свою увагу на тому, що: “Майже в кожному творі К. Гордієнко провадить далі своє шукання, пробуючи свої сили в різних прозових жанрах, шукаючи нових законів повістевої композиції і нову, власну літературну манеру. Але одне залишається кожного разу незмінним, постійним, немовби обраним назавжди чи принаймні на досить тривалий час – це тематика. Українське село. Старе, дореволюційне, часів 1905 року, пізніше село – у роки першої Імперіалістичної війни, село охоплене полум’ям громадянської війни, село під час непу, хлібозаготівель, колгоспне село в роки першої п’ятирічки” [8, с. 394]. Також дослідник наголошує, що: “К. Гордієнко зумів знайти вірний шлях радянського прозайка-реаліста, який у художній формі заявив про своє бажання бути письменником сучасної теми, письменником, що прагне в більшості своїх творів підносити питання нашої епохи, питання значущі й нові, ще не перегорнуті історію народу і не забуті” [8, с. 420].

Отже, українське літературознавство у великому боргу перед світлою пам’яттю К. Гордієнка. Йому вдалося створити оригінальний мистецький світ, якому властиві соціальний критицизм, об’єктивне повістування, аналітичність авторського мислення, високий оцінний характер зображеніх явищ дійсності. Він намагався освоювати ті епізоди із селянського життя та інших прошарків суспільства, які в українській літературі до того часу ще не освоювались або оминались. Його твори вирізняються цікавою, хвилюючою, гостросюжетною, драматичною формою.

ЛІТЕРАТУРА

- Гордієнко К. О. Буймир: [трилогія] / К. О. Гордієнко. – К. : Дніпро, 1975. – 905 с.
- Гордієнко К. О. Зимова повість (Кандидат партії) / К.О. Гордієнко. – К. : Радянський письменник, 1965. – 200 с.
- Гордієнко К. О. Лінія пера / К.О. Гордієнко. – Х. : Література і мистецтво, 1932. – 167 с.
- Гордієнко К. О. Твори: [в 2 т.] / К. Гордієнко. – К. : Дніпро, 1969. – Т. 1. – 693 с.

5. Гордієнко К. О. Чужу ниву жала. Дівчина під яблунею: [романи] / К.О. Гордієнко. – К. : Держлітвидав УРСР, 1956. – 665 с.
6. Історія української літератури : [у 8 т.]: Література періоду боротьби за перемогу соціалізму (1917-1932) / відп. ред. С. А. Крижанівський. – К. : Наукова думка, 1970. – Т. 6. – 514 с.
7. Килимник О. Письменники Радянської України: [довідник] / О. Килимник. – К. : Радянський письменник, 1960. – 578 с.
8. Смілянський Л. Кость Гордієнко / Л. Смілянський // Смілянський Л. Твори: [у 4 т.]. – К. : Дніпро, 1971. – Т. 4. – С. 393-422.

УДК 821.161.2:82.09+94(477.64)

ЗАПОРІЖЖЯ ТА ЗАПОРОЖЖЯ ЯРА СЛАВУТИЧА В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ СЬОГОДЕННЯ

Яровенко Т. С., аспірант

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

Стаття є стислим біографічним екскурсом в період перебування Яра Славутича в Запоріжжі й загальною характеристикою художніх особливостей поезій та малої прози поета, присвячених козацькій минувшині.

Ключові слова: асоціація, інтерпретація, образ, персоніфікація, рецепція, фольклор.

Яровенко Т. С. ЗАПОРИЖЖЯ И ЗАПОРОЖЬЕ ЯРА СЛАВУТИЧА В НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ / Кировоградский государственный педагогический университет им. Владимира Винниченко, Украина

Статья является кратким биографическим экскурсом в период пребывания Яра Славутича в Запорожье и общей характеристикой художественных особенностей поэзии и малой прозы поэта, посвященных козацкому прошлому.

Ключевые слова: ассоциация, интерпретация, образ, персонификация, рецепция, фольклор.

Yarovenko T. PRESENT DAY ZAPOROZHZYA AND ZAPORIZHZHYA OF THE PAST OF YAR SLAVUTYCH IN SCIENTIFIC RESEARCHES OF MODERN TIMES / Kirovograd state pedagogical university named after V. Vynnychenko, Ukraine

The article is a brief biographical excursion to the time of Yar Slavutych's stay in Zapozhzhya and a common characteristic of artistic features of poetry and short prose of the poet dedicated to the Cossack's past.

Keywords: association, interpretation, image, personification, reception, folklore.

Широкознаний в українських громадах на американському континенті та в Європі професор славістики Яр Славутич “досягнув” історичної України завдяки суспільно-політичним змінам у період т. зв. перебудови. Досягнув фізично, вперше ступивши на українську землю віддалого 1943 р., і духовно – численними публікаціями різноманітних творів під час неодноразових відвідин Батьківщини. Важко уявити літературний процес української діаспори, а тепер і материковий, без такої яскравої, різnobічно-обдарованої особистості, враховуючи, що саме поняття “літературний процес” охоплює не лише поетичну творчість, а й дослідницьку історичну й літературознавчу роботу, оперативну критику, педагогічну, видавничу й громадську діяльність митця, покликані багатолітньою боротьбою за незалежну Україну, служінням її народові.

Яр Славутич – автор дванадцяти збірок оригінальних віршів, кількох поем (“Одрада і Доброслава”, “Соловецький в'язень”, “Скарга”, “Донька без імені”, “Світличі”, “Білий дім із чорною душою”, “Моя доба”), перекладів поезій Д. Кітса, В. Шекспіра, Д. Мільтона, В. Вордswortha, Д. Г. Россетті, Е. Л. Павніда, Х. Ботева, Ю. Словашевського, Ю. Лободовського, М. Богдановича, Янки Купали, Н. Арсеньєвої та ін. Його перу належать грунтовні наукові розвідки і книги, з-поміж яких: “Модерна українська поезія”, “Іван Франко і Росія”, “Велич Шевченка”, “Шевченкова поетика”, “Меч і перо”, “Українська поезія в Канаді”. Окремої згадки заслуговує видана 1955 року в Детройті (США) книга-звинувачення “Розстріляна муз” – про репресованих українських письменників. 1956 р. вона побачила світ – теж у США – у перекладі англійською, а 1992 р. перевидана вже й у Києві. Має помітні заслуги Яр Славутич і як лінгвіст, зокрема вченим укладено кілька підручників з української мови для англомовного реципієнта.

З поверненням на материкову Україну творчість Яра Славутича потрапляє в коло наукових зацікавлень на рівні симптоматичних розвідок, критичних статей і грунтовних монографій літературознавців і лінгвістів Я. Голобородька, М. Іванченка, Г. Клочека, Л. Куценка, В. Марка, М. Миколаєнка, Т. Назаренка, Л. Селіверстової, П. Сороки, Т. Хом'як, В. Чабаненка та ін. Значний масив досліджень мав наслідком створення регіональних збірників – Запорізького [3], Січеславського [8], Херсонського [15], а також